

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo
ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu
Nr. V-1595

HUMANISTINĖS KULTŪROS UGDYMO MENINE VEIKLA SAMPRATA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla sampratos (toliau – samprata) paskirtis – apibrėžti mokinių humanistinės kultūros ugdymo menine veikla sistemą, kurią galėtų taikyti ją pasirinkusi nevalstybinė bendrojo ugdymo mokykla, o humanistinės kultūros ugdymo menine veikla sistemos elementus – savivaldybės ar valstybinė bendrojo ugdymo mokykla (toliau – humanistinės kultūros mokykla) teisės aktų nustatyta tvarka. Samprata apibrėžia humanistinės kultūros ugdymo menine veikla tikslus, principus ir pagrindines nuostatas, ugdymo turinio, ugdymo proceso organizavimo ypatumus, reikalavimus mokytojams ir mokyklos vadovui.

2. Humanistinės kultūros ugdymas menine veikla grindžiamas Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (Žin., 1991, Nr. 23-539; 2011, Nr. 38-1804), Netradicinio ugdymo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. kovo 5 d. įsakymu Nr. V-299 (Žin., 2010, Nr. 30-1400), šia samprata ir kitais teisės aktais.

3. Sampratoje vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme vartojamas sąvokas.

II. MOKINIŲ HUMANISTINĖS KULTŪROS UGDYMO MENINE VEIKLA TIKSLAI, PRINCIPAI IR PAGRINDINĖS NUOSTATOS

4. Menine veikla ugdant mokinių humanistinę kultūrą siekiama, kad mokiniai:

4.1. kartu su pradiniu, pagrindiniu ir viduriniu išsilavinimu įgytų meninių kompetencijų, perimtų humanistines vertybes ir grįstų jomis savo gyvenimą;

4.2. atskleistų savo kūrybinę galias, išsiugdytų esminių kūrinio ar jo atlikimo bruožų suvokimą ir gebėtų kritiškai vertinti savo pačių ir kitų darbus;

4.3. suvoktų kultūrinį, meninį paveldą ir kultūrinę įvairovę;

4.4. domėtusi menu visą gyvenimą.

5. Mokinių humanistinės kultūros ugdymo principai:

5.1. estetiškumas – menine veikla padedama mokiniui įgyti estetinės patirties ir mokėti ja dalytis;

5.2. kūrybiškumas – menine veikla per formalųjį ir neformalųjį švietimą skatinamos skleistis mokinio kūrybinės galios ir gebėjimai;

5.3. demokratiškumas – menine veikla išlaisvinama mokinio iniciatyva ir laiduojamas kultūrinis atvirumas;

5.4. humaniškumas – per meninę veiklą ugdymo proceso dalyviams sudaromos galimybės atskleisti savo dėmesingumą, teisingumą, sąžiningumą ir pagarbą, laiduojamas jų tobulėjimas, savarankiškumas ir pasitikėjimas;

5.5. nuoseklumas – užtikrinamas sistemiškas ir ilgalaikis mokinių humanistinės kultūros ugdymas;

5.6. integralumas – skatinama tarpdalykinė integracija, profesinis mokytojų bendradarbiavimas.

6. Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla pagrindinės nuostatos:

6.1. per meninę veiklą įgyti gebėjimai ir tokios vertybės, kaip estetiškumas, kūrybiškumas, pagarba, altruizmas, atsakingumas, ištikimybė, tolerancija, savitvarda ir kitos bei elgesio modeliai, perkelti į gyvenimo ir ugdymo sritis, tampa pagrindiniu asmenybės formavimosi veiksniumi ir asmens kultūros pagrindu;

6.2. humanistinė kultūra suvokiama kaip asmens sąmonės ir jos nulemtos elgesio būdo vienovė, kuriai daro įtakos kultūrinėje aplinkoje veikiančios humanistinės vertybės, ji taip pat sudaro sąlygas asmens raiškai toje kultūrinėje aplinkoje;

6.3. humanistinės kultūros samprata remiasi kultūros teorijomis, kuriose kultūra nusakoma kaip tikslingų vertybių pasaulis, sukurtas žmonių visuomenei būdinga veikla; tai yra socialiai efektyvus modelis, užtikrinantis atsakingą, etiškai reikalaujamą individo elgesį grupės santykiuose; toks elgesys pasiekiamas žmogaus prigimties išstbulinimu žmogiško veikimo priemonėmis, nuteikiančiomis žmogų aukštesnes idėjas atitinkančiam tolesniam veikimui; meno kūriniai, kaip saviti realaus gyvenimo modeliai, dėl estetinės patirties leidžia išgyventi įsivaizduojamas situacijas, suteikia idėjų elgesiui tobulinti ir taip turtina asmeninę patirtį. Šis suvokimas grindžiamas Imanuelio Kanto, Vytauto Kavolio, Stasio Šalkauskio, Cliffordo Geertzo filosofiniais teiginiais;

6.4. asmens kultūra formuojasi per pažintinės veiklos ir emocinių išgyvenimų sintezę, kai pažintinės schemos įsimenamos su tam tikru emociniu fonu, lemiančiu asmeninės kultūros pobūdį; meninė veikla, susieta su asmenine patirtimi, įgyja pažintinės veiklos bruožų, atspindinčių realią aplinką, ir suteikia emocinių išgyvenimų; tai sudaro sąlygas žmogui tobulėti nuolat kuriant save, dalyvaujant prasmingoje nesavanaudiškoje veikloje, skleidžiant gerį, grožį ir tiesą, įtvirtinant požiūrį, kad žmogiškumo pagrindą sudaro mokslas, menas ir dora ir kad būtent menu reiškiasi žmogaus asmenybė, jo dvasinis pradas. Šios nuostatos grindžiamos Royaus D'Andrade, Klaudijos Strauss, Moriso Weitzo, Johno Hosperso, Monroe C. Beardsley, Vydūno, Žibarto Jackūno filosofiniais teiginiais;

6.5. humanistinės kultūros ugdymas remiasi požiūriu, kad vaiką reikia pripažinti tokį, koks jis yra, ugdyti jį su meile ir išauklėti harmoningą, laisvą asmenybę; kūryba yra pagrindinis žmogaus ugdymo tikslas ir kelias žmogui pažadinti žmogiškumą, dorumą, kilnumą, savo vertės pajautimą, drąsą; meninis ugdymas reikalingas visiems, o kokybiškas muzikinis ugdymas būtinas kiekvienam vaikui, rengiant ne tik atlikėjus, bet ir išprususią, kultūringą publiką; estetiškas ugdymas gali turėti pozityvią įtaką mokinių kūrybiškumui ir netradiciniam mąstymui; meninė veikla yra reikšminga darniam ugdytinių išsiliejimui į kultūrinę aplinką; jos ugdomoji galia pasireiškia kuriant estetiškas vertybes, tačiau ypač ryškiai – dalijantis jomis su kitais. Šios nuostatos paimtos iš Rudolfo Štainerio, Karlo Orfo, Zoltano Kodajo, Rūtos Girdzijauskienės, Arvydo Girdzijausko pedagoginių nuostatų.

III. MOKINIŲ HUMANISTINĖS KULTŪROS UGDYMO TURINYS

7. Humanistinės kultūros mokykloje mokiniai mokosi pagal bendrąsias pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas ir Meninio ir kultūrinio ugdymo programą, kuri įregistruojama Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

8. Humanistinės kultūros mokyklos ugdymo planas turi neprieštarauti bendrojo ugdymo programų bendriesiems ugdymo planams, turi būti suderintas su mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinančia institucija (dalyvių susirinkimu), savininku. Bendras mokomųjų dalykų ir atskiram dalykui skiriamų valandų skaičius per visą mokymosi laikotarpį (1–12 klasės) gali skirtis ne daugiau kaip 25 procentais.

9. Mokydamiesi pagal Meninio ir kultūrinio ugdymo programą humanitarinės kultūros mokykloje mokiniai savanoriškai įsitraukia į meninę ir kultūrinę veiklą, renkasi jos formas ir būdus.

10. Įgyvendinant Meninio ir kultūrinio ugdymo programą intensyviai ir darniai naudojama meninė veikseną (kūryba, atlikimas, analizė, vertinimas ir kita), užtikrinama bendrojo ugdymo ir meninio ugdymo dalykų dermė, laiduojamas meninio ugdymo sistemiškumas. Stiprinami mokinių ryšiai su menų ir kultūros pasauliu. Skatinama mokinių empatija, estetiniai išgyvenimai, padedantys perimti humanistines vertybes ir jas laikyti savomis. Mokiniai ugdomi gebėjimus meno kūrinius interpretuoti kultūriniu kontekstu, suvokti juos kaip gyvenimiškų situacijų modelius.

11. Meninio ir kultūrinio ugdymo programa papildo pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo turinį, ji įgyvendinama atsižvelgiant į mokinio asmenybės raidos tarpsnius, esminius augančio žmogaus poreikius. Kuriam mokinių humanistinės kultūros ugdymo meninė veikla

sistema integruoja formalųjį ir neformalųjį švietimą, meno kolektyvų ir individualią mokinių, klasių vadovų, bendrojo ugdymo ir meninio ugdymo dalykų mokytojų veiklą.

12. Ugdydamiesi pagal Meninio ir kultūrinio ugdymo programą mokiniai išsikelia asmeninius, humanistinėmis vertybėmis grindžiamus tikslus ir jų planingai siekia; savarankiškai pasirenka ir savanoriškai dalyvauja kultūrinėje, pažintinėje, projektinėje, koncertinėje veikloje, jų asmeninės meninės veiklos rezultatai rodomi mokykloje ir už jos ribų.

13. Įgyvendinant Meninio ir kultūrinio ugdymo programą lavinami mokinių meniniai gebėjimai, įtraukiant įvairias meno rūšis, keliamas jų kultūrinis sąmoningumas. Mokiniai skatinami dalytis menine patirtimi ir tapti išmanančiais menų vartotojais. Tikimasi, kad meninis ugdymas padės mokiniams pasiekti tokių asmeninių ir socialinių ar kultūrinių rezultatų, kaip pasitikėjimas ir savigarba, saviraiška, komandinis darbas, tarpkultūrinis supratingumas ir dalyvavimas kultūriniame gyvenime; susitelkti ties kūrybingumu.

14. Humanistinės kultūros mokykla savo ugdomąją veiklą kuria atvira, ramią, kūrybai palankią kultūrinę aplinką. Mokyklos bendruomenėje vyrauja demokratiški santykiai. Edukacinė aplinka, atitinkanti Lietuvos higienos normą HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. V-773 (Žin., 2011, Nr. 103-4858), laiduoja ugdymo programų vykdymą.

IV. HUMANISTINĖS KULTŪROS MOKYKLOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO YPATUMAI

15. Humanistinės kultūros mokykloje ugdymo procesas gali vykti dalį dienos, visą dieną, penkias dienas per savaitę.

16. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos papildomos ne mažiau kaip vienu meninio ugdymo dalyku.

17. Vienam mokiniui po pamokų siūloma pasirinkti iki 10 neformaliojo švietimo užsiėmimų valandų per savaitę, valandos finansuojamos iš valstybės skiriamo mokinio krepšelio lėšų, savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (dalyvių susirinkimo), savininko skiriamų lėšų.

18. Mokydamiesi pagal pradinio ugdymo programą, mokiniai mokosi muzikos (raiškos, kūrybos, interpretacijos, muzikinės kalbos), dailės (piešimo, kompozicijos), teatro (vaidybos, sceninės kalbos), šokio, liaudies kūrybos ir kitų meno srities dalykų. Mokiniai meninės raiškos mokosi pradinių klasių mokinių choruose, vokalinuose ansambliuose, dailės studijose, etnokultūros, keramikos ir kituose pagal mokinių poreikius organizuojamuose neformaliojo švietimo užsiėmimuose. 2–4 klasių mokiniai mokosi groti fortepijonu, smuiku, fleita, kanklėmis ar kitais instrumentais.

19. Mokydamiesi pagal pagrindinio ugdymo programą, mokiniai mokosi muzikos (raiškos, kūrybos, interpretacijos, muzikinės kalbos), dailės (tapybos, grafikos, kompozicijos), teatro (vaidybos, sceninės kultūros ir kalbos), šokio ir kitų meno srities dalykų. Mokiniai meninės raiškos mokosi choruose, ansambliuose, dailės ir mados studijose, keramikos, fotografijos, fitodizaino, tapybos, Orfo instrumentų ir kituose pagal mokinių poreikius organizuojamose neformaliojo švietimo užsiėmimuose. Mokiniai tęsia mokymąsi groti muzikos instrumentais.

20. Mokydamiesi pagal vidurinio ugdymo programą, mokiniai mokosi muzikos (raiškos, kūrybos, interpretacijos, muzikinės kalbos), dailės (tapybos, grafikos, piešimo, braižybos, kompozicijos), estetikos ir kitų meno srities dalykų. Jie meninės raiškos mokosi dailės studijose, choruose, ansambliuose, teatro, šokio, rūbų modeliavimo ir muzikinių technologijų neformaliojo švietimo užsiėmimuose. Mokiniai gali tęsti mokymąsi groti muzikos instrumentais.

21. Meninio ir kultūrinio ugdymo programos įgyvendinimą organizuoja klasių vadovai, kurie suburia su klase dirbančių meninio ir 3–4 bendrojo ugdymo dalykų mokytojų grupę. Tokia klasės mokytojų kultūrinio ugdymo grupė integruoja meninio ir kultūrinio ugdymo programos turinį, formas, priemones.

22. Greta meninio ir kultūrinio ugdymo programos humanistinės kultūros mokykloje vykdoma ir kita neformaliojo švietimo veikla: matematikų, žurnalistų, literatų, istorikų, užsienio kalbų (anglų, vokiečių, rusų ir kitų), diskusijų būreliai, sporto klubai. Vykdomi tarpklasieniai, tarpdalykiniai mokykliniai projektai, projektinio mokymo savaitės, organizuojama aktyvi koncertinė, socialinė ir švietėjiška mokinių veikla miesto, nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu.

23. Humanistinės kultūros mokykloje mokinių mokymosi pažanga ir pasiekimai vertinami Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Didelis dėmesys skiriamas kasdieninėms mokinio pastangoms, ugdomajam procesui reflektuoti. Mokinių meninė raiška vertinama kaip meninio ugdymo dalykų sudedamoji dalis, o mokinio pastangos ir akademiniai pasiekimai gali būti vertinami atskirai.

V. REIKALAVIMAI MOKYTOJAMS IR VADOVUI

24. Mokyklos vadovas ir mokytojai, dirbantys pagal bendrojo ugdymo programas, turi atitikti reikalavimus, numatytus Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, turėti dalykinę ir pedagoginę kompetenciją.

25. Pageidautina, kad meninio ugdymo ir kiti neformaliojo švietimo mokytojai turėtų meninės, kultūrinės ar socialinės veiklos patirties ir (ar) būtų įvertinti už nuopelnus nacionaliniu lygiu.
